

УДК 327.8:172.4(477)"364"

Анастасія Токарська,

аспірантка за спеціальністю 291 Міжнародні відносини,

суспільні комунікації та регіональні студії,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

tokarska.anastasiia@vnu.edu.ua,

ORCID ID: 0009-0009-2822-7227,

DOI 10.29038/2524-2679-2024-02-226-242

ДІАСПОРАЛЬНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті проаналізовано політичний вплив української діаспори під час російсько-української війни, що став важливим чинником у забезпеченні міжнародної підтримки України. Завдяки активній діяльності діаспори, яка організовувала акції протесту, лобіювала підтримку в парламентах інших країн та взаємодіяла з урядами, позиції України на міжнародній арені значно зміцнилися. Ця підтримка сприяла формуванню міжнародної коаліції проти російської агресії й забезпеченню гуманітарної та військової допомоги Україні. Політична активність діаспори показала, як національна єдність може проявлятися за межами країни. Досліджено культурну дипломатію як інструмент у підвищенні міжнародної підтримки та обізнаності щодо української культури й історії. Мистецтво, література та музика сприяли зміні світової думки про Україну, перетворивши її з «периферійної» на країну, яка активно захищає свої цінності на міжнародній арені. Доведено, що економічна дипломатія під час війни відіграла ключову роль у збереженні економічної стабільності, залученні міжнародної підтримки та підготовці до відбудови країни після завершення конфлікту. Гуманітарна допомога діаспори стала одним з основних напрямів діаспоральної дипломатії, що забезпечило Україну необхідними ресурсами для захисту й зміцнило її позиції на міжнародній арені. Схарактеризовано освітню дипломатію, що підтримала національну стійкість і зміцнила міжнародну солідарність. Співпраця з міжнародними партнерами дала змогу забезпечити безперервність освіти, боротьбу з дезінформацією, збереження культурної ідентичності та підготовку кадрів для відбудови країни.

Ключові слова: діаспоральна дипломатія, економічна дипломатія, культурна дипломатія, освітня дипломатія інструменти, політичний вплив, проекти, гуманітарна допомога, Україна, міжнародна підтримка.

Anastasiia Tokarska,

Lesya Ukrainka Volyn National University,

ORCID ID: 0009-0009-2822-7227

DIASPORA DIPLOMACY OF UKRAINE DURING THE RUSSO-UKRAINIAN WAR

This article analyzes the political influence of the Ukrainian diaspora during the Russo-Ukrainian war, which has become a crucial factor in securing international support for Ukraine. Through its active engagement, including organizing protests, lobbying for support in foreign parliaments, and interacting with governments, the diaspora has significantly strengthened Ukraine's position on the international stage. This support has contributed to forming an international coalition against Russian aggression and securing humanitarian and military aid for Ukraine. The political activity of the diaspora demonstrates how national unity can manifest beyond the country's borders. The study explores cultural diplomacy as a tool for enhancing international support and awareness of Ukrainian culture and history. Art, literature, and music have helped shift global perceptions of Ukraine from a "peripheral" state to one actively defending its values on the international stage. The research confirms that economic diplomacy during the war played a key role in maintaining economic stability, attracting international support, and preparing for the country's reconstruction after the conflict. Humanitarian assistance from the diaspora has become a major component of diaspora diplomacy, providing Ukraine with necessary resources for defense and strengthening its international standing. The study also characterizes educational diplomacy, which supported national resilience and bolstered international solidarity. Collaboration with international partners ensured the continuity of education, countered misinformation, preserved cultural identity, and prepared personnel for the country's reconstruction.

Key words: diaspora diplomacy, economic diplomacy, cultural diplomacy, educational diplomacy, political influence, projects, humanitarian aid, Ukraine, international support.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Діаспоральна дипломатія є важливим інструментом для зміцнення міжнародних позицій країни, розвитку

її зв'язків з іншими державами, а також для підтримки національної ідентичності серед діаспорних громад. Діаспоральна дипломатія є важливим елементом зовнішньої політики держави, особливо в умовах конфліктів, коли країна стикається з екзистенційними загрозами. Для України, яка з 2014 р. веде боротьбу з російською агресією, роль діаспори стала вкрай важливою. Дослідження діаспоральної дипломатії України під час війни дає змогу глибше зрозуміти те, як українці за кордоном сприяють захисту національних інтересів, формуванню міжнародної підтримки й мобілізації ресурсів для допомоги Батьківщині.

Однією з головних причин того, чому важливо досліджувати діаспоральну дипломатію, є її здатність впливати на міжнародну підтримку України. Українська діаспора, що нараховує мільйони людей по всьому світу, активно працює над тим, щоб донести до урядів і громадськості інших країн правдиву інформацію про події в Україні. Діаспора виступає змістом між Україною й світом, допомагаючи мобілізувати міжнародну спільноту для підтримки українських інтересів. Їхні зусилля відіграють важливу роль у формуванні санкцій проти Росії, наданні військової та гуманітарної допомоги, а також у дипломатичному тиску на агресора.

Іншим важливим аспектом є спроможність діаспори мобілізувати значні ресурси для підтримки України. Під час війни діаспора організувала численні акції зі збору коштів, гуманітарної допомоги та військової підтримки. Ці ресурси відіграли критичну роль у забезпеченні української армії необхідним обладнанням, а також у допомозі цивільному населенню, постраждалому від війни. Дослідження цього аспекту дає змогу оцінити масштаби та ефективність такої підтримки, а також розробити стратегії для підвищення її ефективності в майбутньому.

Діаспоральна дипломатія також відіграє важливу роль у збереженні й просуванні української національної ідентичності за кордоном. Під час війни культурні ініціативи, що підтримуються діаспорою, стали важливим інструментом у боротьбі з російською дезінформацією та пропагандою. Культурні заходи, освітні проекти, виставки, літературні вечори й інші ініціативи дають змогу зберігати національну ідентичність серед українців за кордоном, а також знайомити міжнародну спільноту з українською культурою, історією та сучасними реаліями. Це сприяє створенню позитивного образу України на міжнародній арені.

Окрім негайної допомоги, яку діаспора надає під час війни, дослідження її діяльності має велике значення для розробки стратегії післявоєнного відновлення. Діаспора може стати важливим партнером у відбудові

країни, залученні інвестицій, розвитку економічних і наукових зв'язків. Дослідження діаспоральної дипломатії дасть змогу краще зрозуміти, як використати потенціал діаспори для відбудови України після завершення війни.

Дослідження діаспоральної дипломатії України під час війни є важливим завданням для науковців, дипломатів й уряду. Це дає змогу не лише оцінити внесок діаспори в підтримку України, але й розробити стратегії для подальшого посилення цієї підтримки. Діаспора є потужним інструментом у формуванні міжнародної підтримки, мобілізації ресурсів і збереженні національної ідентичності. Її роль буде ключовою не лише в контексті поточного конфлікту, але й у відбудові країни після його завершення.

Головна мета статті полягає в тому, щоб на основі вивчення й узагальнення практичних матеріалів проаналізувати діаспоральну дипломатію України під час російсько-української війни. Серед поставлених завдань виокремимо такі: на основі міждисциплінарного підходу, що включає різні наукові дисципліни, такі як політологія, соціологія, культурологія та комунікації, здійснити оцінку політичного впливу діаспоральної дипломатії на прийняття рішень міжнародними організаціями й урядами інших країн; вивчити соціальну структуру діаспори, її організаційної динаміки та взаємодії з країною походження й країною проживання; проаналізувати роль культури в діаспоральній дипломатії, зокрема те, як культурні ініціативи сприяють зміцненню міжнародної підтримки України; дослідити комунікаційні стратегії діаспоральних організацій, включаючи використання соціальних медіа, публічної дипломатії та масових акцій.

У рамках цього наукового дослідження діаспоральної дипломатії під час російсько-української війни застосовано комплексний підхід, що охоплює різні методи та підходи для глибокого аналізу цього явища. Для дослідження діаспоральної дипломатії під час війни доречно застосовувати як якісні, так і кількісні методи дослідження.

Проведено інтерв'ю з представниками української діаспори, дипломатами, науковцями й експертами, які займаються питаннями міжнародних відносин, що дало змогу отримати глибоке розуміння їхніх поглядів, досвіду та оцінки діаспоральної дипломатії. Здійснено контент-аналіз: аналіз публікацій, заяв, соціальних медіа й інших матеріалів, створених українськими діаспорними організаціями. Це дає можливість оцінити тематику, риторичку та ключові меседжі, що використовуються в комунікації з міжнародною спільнотою. Застосовано кейс-стаді, вивчено

конкретні приклади успішної діаспоральної дипломатії, як-от: лобіювання санкцій проти росії або організація гуманітарної допомоги, що дає змогу ідентифікувати ключові фактори успіху.

Серед кількісних методів застосовано опитування серед членів української діаспори для виявлення рівня їхньої активності, підтримки України, участі в діаспоральних організаціях й акціях. Це уможливило кількісну оцінку масштабів залучення діаспори до дипломатичних зусиль. Проаналізовано та використано статистичні дані про масштаби фінансової допомоги, кількість проведених акцій, підписів під петиціями тощо. Це дає змогу оцінити ефективність діаспоральних зусиль із погляду впливу на міжнародну політику.

Дослідження діаспоральної дипломатії вимагає використання різноманітних джерел інформації, як-от: звіти урядових органів, міжнародних організацій, а також діаспоральних об'єднань про їхню діяльність під час війни; аналіз новин, статей, телевізійних програм, що висвітлюють діяльність української діаспори; архівні матеріали, які зберігаються в архівах діаспоральних організацій, посольств, або приватних колекціях; аналіз таких соціальних мереж, як Facebook, Twitter, Instagram, які є важливим джерелом інформації про діяльність діаспори і її вплив на громадську думку.

Розгляд діаспоральної дипломатії потребує міждисциплінарного підходу, що включає різні наукові дисципліни, такі як політологія, соціологія, культурологія та комунікації. Здійснено оцінку політичного впливу діаспоральної дипломатії на прийняття рішень міжнародними організаціями й урядами інших країн; вивчено соціальну структуру діаспори, її організаційної динаміки та взаємодії з країною походження й країною проживання; проаналізовано роль культури в діаспоральній дипломатії, зокрема те, як культурні ініціативи сприяють зміцненню міжнародної підтримки України; досліджено комунікаційні стратегії діаспоральних організацій, уключаючи застосування соціальних медіа, публічної дипломатії й масових акцій.

Дослідження діаспоральної дипломатії України під час війни є складним завданням, що вимагає використання різноманітних методів і підходів. Комбінація якісних та кількісних методів, аналіз широкого спектра джерел і міждисциплінарний підхід дають змогу отримати всебічну картину впливу української діаспори на міжнародну політику під час конфлікту. Ці методологічні підходи можуть бути застосовані також для вивчення діаспоральної дипломатії інших країн, особливо в умовах кризових ситуацій.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Діаспоральна дипломатія являє собою комплекс заходів, які здійснює діаспора для захисту інтересів своєї країни походження на міжнародній арені, сприяння її політичним, економічним та культурним цілям, а також для підтримки зв'язків між діаспорою й батьківщиною.

Ключові аспекти діаспоральної дипломатії включають:

1. Політичний вплив: діаспора відіграє важливу роль у лобюванні інтересів своєї країни в країнах проживання, впливаючи на рішення урядів, парламентарів і міжнародних організацій. Наприклад, українська діаспора в США відіграла значну роль у підтримці України під час російської агресії.

2. Культурна дипломатія, яка включає промоцію національної культури через фестивалі, виставки, концерти та інші культурні заходи, допомагає створити позитивний образ країни й зміцнити її міжнародні зв'язки. Наприклад, українські культурні товариства по всьому світу активно організовують заходи, котрі популяризують українську культуру та привертають увагу до українських питань.

3. Економічна дипломатія, через яку діаспора сприяє залученню інвестицій, розвитку бізнес-зв'язків між країною походження й країною проживання, а також підтримувати експорт товарів із батьківщини. Українські громади в Канаді та США часто сприяють розвитку двосторонньої торгівлі між цими країнами й Україною.

4. Гуманітарна допомога, котра стала вкрай важливою в контексті кризових ситуацій, таких як війни або природні катастрофи, діаспора, активно залучається до збору коштів, організації гуманітарної допомоги та підтримки біженців. Це наочно проявляється в діяльності української діаспори в різних країнах, що активно підтримує Україну під час війни.

5. Освітня дипломатія, яка полягає в підтримці освітніх проєктів, стипендій, академічних обмінів і співпраці між університетами, є важливим аспектом діаспоральної дипломатії. Це сприяє підвищенню освітнього рівня як у країні проживання, так і в країні походження.

Українська діаспора, котра нараховує мільйони осіб по всьому світу, із моменту початку російсько-української війни у 2014 р., стала ключовим політичним гравцем на міжнародній арені. Її активність у цей період не лише зміцнила міжнародні позиції України, але й вплинула на формування глобальної політики щодо російської агресії. Цей вплив є прикладом того, як національні громади за кордоном можуть бути потужним інструментом політичної дипломатії.

Одним із найбільш помітних аспектів політичного впливу української діаспори стало лобіювання санкцій проти росії. У Сполучених Штатах Америки, Канаді, країнах Європейського Союзу українські громади активно співпрацювали з місцевими урядами, парламентарями, неурядовими організаціями та медіа, щоб привернути увагу до злочинних дій росії й забезпечити жорсткі санкції. Унаслідок цих зусиль росія зіткнулася з одними з найсуворіших економічних і політичних санкцій у сучасній історії [13].

Окрім санкцій, українська діаспора впливала на політичні процеси, сприяючи наданню Україні міжнародної допомоги. Лобіювання передачі Україні військової, фінансової й гуманітарної допомоги стало важливою складовою частиною діяльності українських громад. Зокрема, українці в США відіграли важливу роль у прийнятті рішень щодо постачання зброї та іншої військової допомоги Україні. Подібна підтримка була надана також із боку Канади, де українська громада є однією з найбільших і найвпливовіших [6].

Українська діаспора також сприяла міжнародній ізоляції росії. Через організацію численних акцій протесту, демонстрацій, а також через співпрацю з міжнародними організаціями, такими як ООН, ПАРЄ та ОБСЄ, українські громади домагалися прийняття резолюцій, які засуджують російську агресію й визнають анексію Криму незаконною. Зокрема, українські активісти в європейських країнах домагалися того, щоб тема російської агресії залишалася на порядку денному в європейських інституціях.

Окрім того, важливу роль відігравала культурна дипломатія, що здійснювалася через українську діаспору. Організація численних культурних заходів, виставок, лекцій й інших ініціатив сприяла підвищенню обізнаності іноземної аудиторії про українську культуру, історію та сучасні виклики, із якими стикається Україна. Це допомогло формувати позитивний образ України у світі й заручитися підтримкою широких верств населення.

Культурна дипломатія є потужним інструментом, що дає змогу країні формувати позитивний міжнародний імідж, зміцнювати міжкультурні зв'язки та залучати іноземну підтримку. Під час російсько-української війни культурна дипломатія України набула особливої вагомості, адже через мистецтво, літературу, музику й інші форми культурного вираження українці змогли донести правду про свою боротьбу за незалежність і територіальну цілісність, а також сформувати глобальну підтримку. Марія Кушнарєва зазначає, що з повідомлень ЗМІ, котрі з'явилися після

24 лютого 2022 р., у яких ішлося про ознайомлення закордонної аудиторії з українською культурою, близько 50 % стосувались українського кіно, 30 % – музики (класичної, народної, сучасної), 10 % – візуального мистецтва (переважно живопису), 5 % – дизайну та народного ремесла, по 3 % – театрального мистецтва та літератури [9].

Одним з основних завдань культурної дипломатії під час війни стало підвищення обізнаності про Україну, її історію, культуру й сучасні виклики, із якими вона стикається. Історія української культурної дипломатії є давньою, якщо розглядати її як процес обміну культурними зразками, що, як і у випадку інших держав, реалізовувався свідомо чи несвідомо мандрівниками, торговцями, військовими, студентами, прочанами, емігрантами, тобто будь-якими особами, які мали змогу знайомитися зі способом життя та культурою інших народів і презентувати їм доробок своєї країни [9].

Українські митці – письменники, музиканти та кінематографісти – активно брали участь у міжнародних заходах, де через свої твори вони розповідали про драматичні події війни, показуючи, як вони впливають на життя людей. 2015 р. Управління публічної дипломатії оголосило кінематограф одним із провідних інструментів культурної й іміджевої промоції України за кордоном [7]. Наприклад, фільми українських режисерів, такі як «Кіборги», «Захар Беркут», «Щедрик», «Поводир», «Крути 1918», «Черкаси» й ін., не лише відображають історичні події, але й розкривають українську ідентичність, патріотизм і незламність духу. Український фільм «20 днів у Маріуполі» режисера М. Чернова отримав Оскар у категорії «Найкращий документальний фільм». Це перший Оскар в історії України, який отримали за стрічку про жахіття в Маріуполі, який оточили й обстрілювали росіяни [8].

Важливим аспектом культурної дипломатії стала організація численних виставок, концертів, літературних читань та інших культурних заходів за кордоном. Ці ініціативи, часто організовані за підтримки української діаспори, сприяли поширенню української культури й донесенню до іноземної аудиторії ідеї про те, що Україна – це не просто геополітичний конфлікт, а країна з глибокими культурними традиціями та багатою історією. Зокрема, українські культурні події в Європі й США сприяли формуванню підтримки серед звичайних громадян, що, своєю чергою, тиснуло на уряди їхніх країн для прийняття рішень на користь України.

Музика також стала важливим засобом культурної дипломатії. Українські музиканти, такі як Океан Ельзи, Джамала та інші, проводили концерти на підтримку України по всьому світу. Вони не лише розважали

публіку, але й використовували свої виступи для привернення уваги до ситуації в Україні, закликаючи до солідарності й підтримки українського народу. Такі заходи допомогли залучити значні кошти на гуманітарні потреби та збільшили видимість України на міжнародній арені.

Література також відіграла важливу роль. Українські письменники, такі як Сергій Жадан, Андрій Курков, Оксана Забужко, брали участь у міжнародних літературних фестивалях, де вони ділилися своїм досвідом війни, впливом конфлікту на українське суспільство й культурну ідентичність. Через свої твори вони змогли достукатися до сердець читачів у різних куточках світу, зробивши українську трагедію ближчою та зрозумілішою для іноземців.

Культурна дипломатія також проявлялася в цифровому просторі, де українці використовували соціальні мережі, YouTube й інші платформи для поширення інформації про українську культуру та ситуацію в країні. Українські культурні діячі активно застосовували ці ресурси для спростування російської пропаганди й поширення правди про війну.

Виконання завдань української культурної дипломатії – знайомство з Україною тих, хто її ще не знає, із другого – заміна неадекватного іміджу України оновленим різнобічним сприйняттям у свідомості тих, хто вже Україну знає, з іншого – деконструкція міфу про «абсолютну велич російської культури» [1] – покликаний координувати Український інститут, який однією зі своїх стратегічних цілей вважає «покращення розуміння й упізнаваності України серед закордонних аудиторій» [16].

Економічна дипломатія відіграє критично важливу роль у забезпеченні стійкості держави під час конфліктів, особливо коли йдеться про тривалу війну, як це відбувається у випадку російсько-української війни. Із моменту початку військових дій у 2014 р. Україна була змушена адаптувати свою економічну стратегію до нових умов, використовуючи економічну дипломатію як ключовий інструмент для підтримки економіки, забезпечення міжнародної підтримки та подолання економічних викликів, спричинених війною [2].

Одним із головних завдань економічної дипломатії України стало залучення міжнародної фінансової допомоги й інвестицій. Український уряд активно працював із міжнародними фінансовими інституціями, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк та Європейський банк реконструкції й розвитку (ЄБРР), щоб забезпечити необхідні кредити та гранти для стабілізації економіки. Ці ресурси стали критично важливими для підтримки макроекономічної стабільності, особливо в умовах втрати частини територій, зруйнованої інфраструктури та зменшення економічної активності.

Залучення прямих іноземних інвестицій також стало важливим напрямом економічної дипломатії України. Попри складну ситуацію, український уряд разом із посольствами й торговельними представництвами, активно просували можливості для інвестування в Україну. Створення спеціальних економічних зон, надання податкових пільг та розвиток інфраструктурних проєктів дали змогу залучити інвесторів, які бачили перспективу в українському ринку навіть у часи війни. Крім того, активне просування реформ у таких сферах, як боротьба з корупцією та покращення бізнес-клімату, сприяло покращенню інвестиційної привабливості України.

Важливим напрямом економічної дипломатії під час війни стала диверсифікація торговельних зв'язків і пошук нових ринків збуту. До війни росія була одним з основних торговельних партнерів України, однак після початку агресії Україна спрямувала зусилля на зменшення залежності від російського ринку. Українські дипломати активно працювали над укладенням угод про вільну торгівлю з країнами Європейського Союзу, Канадою й іншими державами, що дало змогу значно розширити ринки збуту для української продукції. Зокрема, Угода про асоціацію з ЄС відкрила нові можливості для експорту українських товарів, що компенсувало втрати від скорочення торгівлі з росією [4].

Енергетична безпека стала ще одним важливим аспектом економічної дипломатії України. В умовах війни Україна була змушена значно скоротити залежність від російських енергоресурсів. Завдяки активним дипломатичним зусиллям, Україні вдалося укласти угоди про постачання газу з європейських країн, а також розвивати власні енергетичні ресурси. Крім того, Україна активно працювала над інтеграцією з європейською енергетичною системою, що підвищило її енергетичну безпеку та стабільність [5].

Україна, перебуваючи в центрі складної геополітичної ситуації та будучи історично пов'язаною з ключовими гравцями на світовому енергетичному ринку, стикається з численними викликами щодо забезпечення власної енергетичної безпеки. Залежність від імпортованих енергоресурсів, технологічна відсталість деяких галузей, низька енергоефективність виробництва, а також потенційні загрози з боку російських агресорів створюють серйозні виклики для стабільності й розвитку країни [10].

Економічна дипломатія також включала роботу з міжнародними організаціями та партнерами задля запровадження санкцій проти росії. Українські дипломати активно працювали над тим, щоб переконати міжнародну спільноту в необхідності введення санкцій як економічного тиску на росію. Ці санкції, які включали обмеження на доступ до

міжнародних ринків капіталу, заборону на експорт високотехнологічних товарів й інші заходи, суттєво обмежили економічні можливості росії та стали важливим інструментом стримування агресії [14].

Гуманітарна допомога діаспори є одним із найяскравіших проявів діаспоральної дипломатії, який відображає солідарність, підтримку й зв'язок між громадами за кордоном і їхньою батьківщиною. Під час криз, таких як війна, природні катастрофи або гуманітарні кризи, роль діаспори в наданні допомоги, стає особливо важливою. Історично українська діаспора брала активну участь у підтримці України під час різних криз. У період незалежності 1991 р., під час Помаранчевої революції 2004 р. й Революції гідності 2014 р., діаспора відіграла ключову роль у мобілізації ресурсів та громадської думки. Ці історичні приклади показують, як згуртованість й організація діаспори можуть стати значним чинником у долі країни [11]. У випадку російсько-української війни українська діаспора по всьому світу продемонструвала надзвичайну здатність до мобілізації та надання критично необхідної допомоги своєму народу. Це не лише допомогло вижити тисячам людей, але й стало важливим інструментом впливу на міжнародну спільноту [2].

Із самого початку у 2014 р., а особливо після повномасштабного вторгнення у 2022 р., українська діаспора швидко організувала численні ініціативи для збору коштів, гуманітарних вантажів та інших видів допомоги. Організації, такі як Український конгресовий комітет Америки, Союз українок Америки, Українська кредитова спілка в Канаді та багато інших, стали важливими каналами для передачі допомоги в Україну. Вони збирали фінансові ресурси, закуповували медичне обладнання, ліки, одяг, продукти харчування й інші необхідні речі, які потім доставлялися до регіонів, постраждалих від війни [3].

Світовий конгрес українців – організація, що об'єднує багатомільйонну українську діаспору в 70 країнах – із 24 лютого за 1,5 роки передали Україні гуманітарної допомоги на \$500 млн. Окремо Світовий конгрес українців зібрав \$90 млн в рамках проєкту United with Ukraine, щоб закуповувати обладнання для ЗСУ [12].

Гуманітарна допомога діаспори мала не лише матеріальний вимір, але й політичний вплив. Підтримка з боку українських громад за кордоном стала важливим сигналом для урядів країн, де вони проживають, про необхідність активнішої підтримки України. Громадські акції, збори коштів, зустрічі з політиками та дипломатами, які організовувались українськими діаспорами, впливали на рішення про надання Україні міжнародної допомоги на державному рівні. Це підсилювало політичний тиск на уряди,

які приймали рішення про надання військової, фінансової й гуманітарної допомоги Україні.

Важливим аспектом гуманітарної допомоги діаспори стала робота з біженцями та переселенцями. Українці за кордоном організовували прийом біженців, надавали їм житло, допомагали з пошуком роботи, забезпечували доступ до медичної допомоги й освіти. Ця допомога часто надавалася на добровільних засадах, що підкреслює величезну солідарність українців у всьому світі. Завдяки таким зусиллям, тисячі людей, які змушені були покинути свої домівки через війну, змогли знайти притулок і підтримку в різних країнах.

Гуманітарна допомога діаспори також стала важливим інструментом культурної дипломатії. Через організацію благодійних заходів, концертів, виставок та інших культурних подій українські громади за кордоном не лише збирали кошти на допомогу Україні, але й підвищували обізнаність про українську культуру, історію й поточну ситуацію в Україні серед іноземної аудиторії. Це дало змогу створити позитивний образ України за кордоном, зміцнити зв'язки між народами та залучити широку підтримку на міжнародному рівні [15].

Освітня дипломатія є важливим інструментом міжнародної політики, особливо в умовах конфліктів, коли країна стикається з викликами не лише на полі бою, але й у сфері інформаційної війни, культурної ідентичності та глобального сприйняття. Під час російсько-української війни Україна активно використовувала освітню дипломатію для зміцнення міжнародної підтримки, збереження національної ідентичності та підготовки кадрів для післявоєнної відбудови.

Одним із ключових завдань освітньої дипломатії стало залучення міжнародної підтримки для забезпечення безперервності освіти в умовах війни. Українські університети, школи та науково-дослідні інститути зіткнулись із серйозними викликами, такими як руйнування інфраструктури, відтік студентів і викладачів та необхідність адаптації навчального процесу до умов воєнного часу. За допомогою міжнародних партнерів Україна змогла отримати необхідні ресурси для відновлення та підтримки освітньої діяльності. Зокрема, Європейський Союз, Сполучені Штати Америки, Канада й інші країни надавали фінансову підтримку для відновлення навчальних закладів, забезпечення доступу до онлайн-освіти та надання стипендій українським студентам і вченим.

Одним із проявів освітньої дипломатії стало активне включення українських університетів у міжнародні освітні й наукові програми. Українські навчальні заклади почали активно співпрацювати з іноземними

університетами, що дало змогу студентам і викладачам отримувати досвід міжнародної освіти й науки. Важливим аспектом цієї співпраці стали програми обміну, які дали можливість українським студентам продовжувати навчання за кордоном, а іноземним студентам і викладачам – відвідати Україну, дізнатися більше про її культуру та історію, а також на власні очі побачити наслідки війни [11].

Освітня дипломатія також відіграла важливу роль у контексті боротьби з російською дезінформацією. Українські освітяни та науковці активно застосовували свої знання й досвід для поширення правдивої інформації про події в Україні, викриття російських маніпуляцій і міфів. За підтримки міжнародних організацій та урядів інших країн, українські науковці брали участь у міжнародних конференціях, семінарах та дискусіях, де вони представляли об'єктивну картину подій і сприяли формуванню правильного розуміння причин та наслідків російсько-української війни.

Іншою важливою складовою частиною освітньої дипломатії стало збереження й поширення української культурної ідентичності через освіту. У багатьох країнах, де проживає українська діаспора, створено школи та освітні програми, які сприяли вивченню української мови, історії й культури. Це дало змогу українським дітям, які були змушені залишити свої домівки через війну, зберегти зв'язок зі своєю культурою та ідентичністю. Крім того, ці освітні ініціативи стали важливим інструментом для привернення уваги міжнародної спільноти до української справи й зміцнення солідарності з українським народом [17].

Освітня дипломатія також сприяла підготовці кадрів для післявоєнної відбудови України. Співпраця з іноземними університетами та науковими центрами дала змогу українським студентам і науковцям отримати доступ до передових знань та технологій, що буде важливо для відновлення економіки, інфраструктури й суспільства після закінчення війни. Програми стажувань, спільні наукові дослідження та навчальні обміни сприяли підвищенню рівня кваліфікації українських фахівців, що стане важливим активом у процесі відбудови країни.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Загалом, політичний вплив української діаспори під час російсько-української війни став важливим фактором у забезпеченні міжнародної підтримки України. Активність діаспори не лише зміцнила позиції України на міжнародній арені, але й продемонструвала силу і єдність української нації, здатної ефективно захищати свої інтереси навіть за межами власної

держави. Цей досвід може слугувати прикладом для інших діаспорних громад, які прагнуть підтримувати свої країни походження в умовах кризи або конфлікту. Культурна дипломатія України під час російсько-української війни стала невід'ємною частиною національної боротьби. Завдяки мистецтву, літературі, музиці та іншим формам культурного вираження, Україна змогла не лише зміцнити свою міжнародну підтримку, але й створити новий рівень глобальної обізнаності про свою культуру й історію. Ці зусилля дали змогу змінити світову думку про Україну, перетворивши її з «периферійної» держави на країну, яка активно захищає свої цінності та права на міжнародній арені. Загалом, економічна дипломатія України під час російсько-української війни відіграла важливу роль у зміцненні національної економіки, залученні міжнародної підтримки й протидії російській агресії. Завдяки активним зусиллям українських дипломатів, Україна змогла адаптуватися до складних умов війни, зберегти економічну стабільність та створити підґрунтя для подальшого розвитку в умовах мирного часу. Гуманітарна допомога української діаспори стала одним із ключових напрямів діаспоральної дипломатії під час російсько-української війни. Завдяки активній участі діаспори в наданні допомоги, Україна отримала не лише необхідні ресурси для виживання та захисту, але й зміцнила свої позиції на міжнародній арені. Цей досвід демонструє, що діаспора може бути не лише культурним чи економічним мостом між країною проживання й батьківщиною, але й активним учасником у глобальних політичних процесах, спроможним змінювати хід подій на краще. У підсумку також зазначимо, що освітня дипломатія України також стала важливим інструментом підтримки національної стійкості та зміцнення міжнародної солідарності. Завдяки активній співпраці з міжнародними партнерами, Україна змогла не лише забезпечити безперервність освіти в умовах війни, але й використати освітню сферу для боротьби з дезінформацією, збереження культурної ідентичності й підготовки кадрів для післявоєнного відновлення. Ці зусилля допомогли зміцнити позиції України на міжнародній арені та закласти основу для майбутнього розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Володимир, Шейко: «Українська культура вийде з цієї війни дуже пошрамованою». *Лівий берег*. URL: https://lb.ua/culture/2022/08/16/526279_volodimir_sheyko_ukrainska.html

2. Грачевська, Т., Ахмаджанова, Д. (2023). Роль української діаспори у підтримці України в умовах російської агресії. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 15(1), 108–119.

3. Допомога української діаспори під час війни: спроможності, координація, герої (2022). *Укрінформ*. 22.03. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3435939-dopomoga-ukrainskoi-diaspori-pid-cas-vijni-spromoznosti-koordinacia-geroi.html>

4. Дубіш, О. Економічна дипломатія України з її сусідами. URL: https://upmp.news/post_blog/ekonomichna-diplomatiya-ukrayini-z-yiyi-susidami/

5. Енергетична безпека України: перспективна модель управління ризиками: монографія / О. М. Суходоля, Ю. М. Харазішвілі, Г. Л. Рябцев; за ред. О. М. Суходолі. Київ: НІСД, 2023, 152 с.

6. Зовнішній фронт. Як українська дипломатія працює під час війни з Росією (2022). *РБК-Україна*, 30.06. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/vneshniy-front-ukrainska-ya-diplomatiya-rabotaet-1656539404.html>

7. Костров, В. Культурна дипломатія України: чому не використовуємо резерви? *Віче*. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/5266/>

8. Куришко, Д. (2024). Оскар для України. Фільм про трагедію у Маріуполі отримав нагороду. *BBC Україна*, 11.03. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cjl4zxlkj88o>

9. Кушнарьова, М. (2023). Українська культурна дипломатія під час війни: досвід, проблеми, перспективи. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*, вип. 67, с. 35–53. URL: https://nbuviar.gov.ua/images/e_biblioteka/naukovi_resursi/Socialni%20komunikacii/Kusnarova%20M.%20Ukrainska%20kulturna%20diplomatiya.pdf

10. Лісовий, А. (2024). Енергетична безпека України: другий рік війни. *Modeling the development of the economic systems*, № 1, с. 124–129.

11. Міжнародні проекти української діаспори: допомога Україні в умовах повномасштабної війни (2024). *Дзеркало тижня*, 29.07. URL: <https://1.zt.ua/news/reklama/mizhnarodni-proyekty-ukrayinskoyi-diaspory-dopomoga-ukrayini-v-umovah-povnomasshtabnoyi-vijny.html>

12. Орел, І. (2023). «Діаспора надала Україні допомоги на \$500 млн». *Forbes*, 13.09. URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/v-deyakikh-rechakh-ukraina-e-bilsh-zakhidnoyunizh-sam-zakhid-golova-svitovogo-kongresu-ukraintsiv-pavlo-grod-pro-povernennya-bizhentsiv-piv-milyarda-dolariv-vid-diaspori-ta-borotbu-z-rosiyskoi-propag-12092023-15944>

13. Перепелиця, Г. (2022). Українська дипломатія в умовах російсько-української війни. *Україна дипломатична*, вип. XXIII. URL: <http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/33-2022.pdf>

14. Репкін, О. (2022). Як економічна дипломатія допомагає Україні перемогти у війні з Росією. *Європейська правда*, 12.04. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/12/685629/>

15. Розумна, О. П. (2016). Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи. *Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень*. Київ. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-09/kultu_dypl-26841.pdf

16. Український інститут. URL: <https://ui.org.ua/mission/>

17. Фігурний, Ю., Шакурова, О. (2023). Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: роль українознавства у впровадженні національно-патріотичного

виховання української молоді в освітній та гуманітарний простір. *Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки*, т. I / [ред.: В. Ільницький, М. Галів], с. 145–149.

REFERENCES

1. Volodymyr, Sheiko: «Ukrainska kultura vyide z tsiiei viiny duzhe poshramovanoiu». *Livy bereh*. URL: https://lb.ua/culture/2022/08/16/526279_volodimir_sheyko_ukrainska.html
2. Hrachevska, T., Akhmadzhanova, D. (2023). Rol ukrainskoi diaspory u pidtrymtsi ukrainy v umovakh rosiiskoi ahresii. *Filosofia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, 15 (1), 108–119.
3. Dopomoha ukrainskoi diaspory pid chas viiny: spromozhnosti, koordynatsiia, heroii (2022). *Ukrinform*, 22.03. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3435939-dopomoga-ukrainskoi-diaspori-pid-cas-vijni-spromozhnosti-koordinacia-geroi.html>
4. Dubish, O. Ekonomichna dyplomatiiia Ukrainy z yii susidamy. URL: https://upmp.news/post_blog/ekonomichna-dyplomatiya-ukrayini-z-yiyi-susidami/
5. Enerhetychna bezpeka Ukrainy: perspektyvna model upravlinnia ryzykamy: monohrafiia / O. M. Sukhodolia, Yu. M. Kharazishvili, H. L. Riabtsev; za red. O. M. Sukhodoli. Kyiv: NISD, 2023. 152 с.
6. Zovnishnii front. Yak ukrainska dyplomatiiia pratsiuie pid chas viiny z Rosiieiu (2022). *RBK-Ukraina*, 30.06. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/vneshniy-front-ukrainskaya-dyplomatiya-rabotaet-1656539404.html>
7. Kostrov, V. Kulturna dyplomatiiia Ukrainy: chomu ne vykorystovuiemo rezervy? *Viche*. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/5266/>
8. Kuryshko, D. (2024). Oskar dlia Ukrainy. Film pro trahediiu u Mariupoli otrymav nahorodu. *VVS Ukraina*, 11.03. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cjl4zxlkj88o>
9. Kushnarova, M. (2023). Ukrainska kulturna dyplomatiiia pid chas viiny: dosvid, problemy, perspektyvy. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, vyp. 67, p. 35–53. URL: https://nbuviap.gov.ua/images/e_biblioteka/naukovi_resursi/Socialni%20komunikacii/Kusnarova%20M.%20Ukrainska%20kulturna%20diplomatiya.pdf
10. Lisovyi A. (2024). Enerhetychna bezpeka Ukrainy: druhyi rik viiny. *Modeling the development of the economic systems*, № 1, p. 124–129.
11. Mizhnarodni proiekti ukrainskoi diaspory: dopomoha Ukraini v umovakh povnomasshtabnoi viiny, *Dzerkalo tyzhnia*, 29.07.2024 URL: <https://1.zt.ua/news/reklama/mizhnarodni-proyekty-ukrayinskoyi-diaspory-dopomoga-ukrayini-v-umovah-povnomasshtabnoyi-vijny.html>
12. Orel, I. (2023). «Diaspora nadala Ukraini dopomohy na \$500 mln». *Forbes*, 13.09. URL: <https://forbes.ua/war-in-ukraine/v-deyakikh-rechakh-ukraina-e-bilsh-zakhidnoy-nizh-sam-zakhid-golova-svitovogo-kongresu-ukraintsiv-pavlo-grod-pro-povernennya-bizhentsiv-piv-milyarda-dolariv-vid-diaspori-ta-borotbu-z-rosiyskoi-propag-12092023-15944>
13. Perepelytsia, H. (2022). Ukrainska dyplomatiiia v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny. *Ukraina dyplomatychna*, vyp. XXIII. URL: <http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/33-2022.pdf>

14. Riepin, O. (2022). Yak ekonomichna dyplomatiia dopomahaie Ukraini peremohty u viini z Rosiieiu. *Yevropeiska pravda*, 12.04. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/12/685629/>

15. Rozumna, O. P. Kulturna dyplomatiia Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy. Analitychna dopovid. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. Kyiv, 2016. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-09/kultu_dypl-26841.pdf

16. Ukrainskyi instytut. URL: <https://ui.org.ua/mission/>

17. Fihurnyi, Yu., Shakurova, O. (2023). Nauka i osvita Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny: rol ukrainoznavstva u vprovadzhenni natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ukrainskoi molodi v osvitnii ta humanitarnyi prostir. *Nauka i osvita Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny: vyklyky ta zavdannia v konteksti natsionalnoi bezpeky*, tom I / [Red.: V. Ilnytskyi, M. Haliv], p. 145–149.

Матеріал надійшов до редакції 11.05.2024 р.